

ท่องจำอาชยานสืบสานภูมิปัญญา: การประยุกต์ใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบเน้น

ความจำในการท่องบทธาชยาน

Recitation for Sustainability of Wisdom: An Applying of Memory
Instructional Model

สันติวัฒน์ จันทร์ไต้¹

Santiwat Chandai

บทคัดย่อ

บทอาชยานภาษาไทยเป็นบทประพันธ์ที่มีคุณค่า เพราะแสดงเนื้อหา ข้อคิดที่มีประโยชน์ และ/หรือ แสดงกลวิธีการประพันธ์อันประณีต หลักสูตรแกนกลางกลางศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กำหนดให้นักเรียนท่องจำบทอาชยานทุกระดับชั้น เพื่อให้เข้าใจในคุณค่าของบทอาชยานและสามารถนำไปใช้อ้างอิงได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน พบว่า ครูผู้สอนโดยมากมอบหมายให้นักเรียนท่องจำบทอาชยานแต่ไม่ได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนท่องจำอย่างเพียงพอ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอกิจกรรมการท่องจำบทอาชยานภาษาไทย โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบเน้นความจำ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการท่องจำบทอาชยานและความตระหนักรู้ในคุณค่าของบทอาชยานที่ท่องจำ ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อท่องจำบทอาชยานเรื่อง “บทพากย์เอราวัณ” ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้ทดลองใช้และพบว่านักเรียนสามารถท่องจำอาชยานได้ภายในเวลาที่กำหนด เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับครูให้นำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของนักเรียนแต่ละแห่งต่อไป การเรียนรู้กลวิธีการท่องจำของตนเองจะทำให้ผู้เรียนสามารถนำกลวิธีการท่องจำที่มีประสิทธิภาพไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการศึกษาต่อไป นอกจากนี้ยังเป็นการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติไว้ให้คงอยู่สืบไป

คำสำคัญ: รูปแบบการเรียนการสอนแบบเน้นความจำ / บทอาชยานภาษาไทย

Article Info: Received 3 November, 2016; Received in revised form 24 October, 2018; Accepted 13 June, 2019

¹ อาจารย์ ดร.สันติวัฒน์ จันทร์ไต้ อาจารย์ประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนสาธิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม อีเมล: santiwat2@gmail.com
Teacher in Learning Area of Thai Language, Chulalongkorn University Demonstration Secondary School Email: santiwat2@gmail.com

Abstract

A Thai recitation has itself magnificent pattern which gives the learners meaningful lessons and shows the neatly composing style. The Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008) assign the student to memorise and tell the value of the recitations prescribed, and the value of valuable verses in line with their interests and use them as references. In actual the teacher only assign student to memory the recitation but lack of activities to enhance the ability of students memories. The purpose of this article is to present a Thai recitation which is applied with memory instructional model in order to enhance ability of recitation and realize the worth of recitation. The activity is to enhance students to memory recitation “Bot Pak Arawan” that is implemented in this research. The result showed that the students are able to memorise the recitation within the prescribed period of time and was presented to teacher for applying this activity to be appropriate with their students. Learning of the memorization strategies model encourage learners to apply the strategies on their study effectively beside the memory recitation is inherit the cultural heritage of the nation.

KEYWORDS: MEMORY INSTRUCTIONAL MODEL / THAI RECITATION

บทนำ

คำว่า อาขยาน อ่านออกเสียงได้ 2 แบบ คือ อา-ชะ-หยาน หรือ อา-ชะ-ยาน หมายถึง บทท่องจำ การเล่า การบอก การสวด เรื่อง นิทาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ในความหมายที่คนทั่วไปรับรู้อย่างกว้างขวาง อาขยานหมายถึง บทท่องจำ โดยเฉพาะนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานน่าจะคุ้นเคยกับคำนี้เป็นอย่างดี เพราะการท่องจำบทอาขยาน ปรากฏในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรมโดยกำหนดตัวชี้วัดว่า “ท่องจำบทอาขยานตามที่กำหนดและบทร้อยกรองที่มีคุณค่าตามความสนใจ” และ กำหนดสาระการเรียนรู้แกนกลางว่า “บทอาขยานและบทร้อยกรองที่มีคุณค่า บทอาขยานที่กำหนด/บทร้อยกรองตามความสนใจ” (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551) โดยกำหนดให้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ท่องจำบทอาขยานที่กำหนดให้ และ/หรือ บทร้อยกรองตามความสนใจ โดยนัยนี้จึงแสดงให้เห็นว่าบทอาขยานมีคุณค่าและความสำคัญในฐานะบทท่องจำเพื่อให้

นักเรียนเห็นคุณค่าวรรณศิลป์ และสังเคราะห์ข้อคิดเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป งานวิจัย และวิทยานิพนธ์หลายฉบับสรุปผลการวิจัยว่า บทอาขยานที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ให้ท่องจำ มีคุณค่าทั้งทางด้านวรรณคดี คือ มีสุนทรียรส (อัปสร สุวรรณรอด, 2544; อำนวย ใจหวัง, 2545) และมีคุณค่าด้านเนื้อหา ได้แก่ คุณธรรมจริยธรรม ภูมิปัญญา สังคมและ วัฒนธรรม (กฤษณา คงทน, 2548; พระมหาลำดวน วรปัญญา, 2549; อัปสร สุวรรณรอด, 2544; อำนวย ใจหวัง, 2545)

วัฒนธรรมการเรียนรู้แบบท่องจำของคนไทย มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยเฉพาะในยุค ที่มีผู้อ่านออกเขียนได้อยู่ในวงจำกัด การท่องจำยิ่งมีความสำคัญมาก เพราะความรู้ต่าง ๆ ได้รับการถ่ายทอดผ่านมุขปาฐะ คือ การสืบทอดด้วยวาจาหรือแบบปากต่อปาก ด้วยเหตุนี้วัฒนธรรม การเรียนรู้แบบท่องจำจึงหยั่งรากลึกในสังคมไทยตั้งแต่อดีตนับเนื่องมาจนปัจจุบัน

การฝึกฝนทักษะการท่องจำนับเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ “สาระ” ต่าง ๆ สำหรับใช้ ต่อ ยอดในการพัฒนาความรู้และทักษะการคิดขั้นสูงต่อไปเนื่องจากการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ หรือการนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ ผู้เรียนจำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานที่เพียงพอเพื่อให้สามารถ เลื่อนนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ ตลอดจนมีข้อมูล เพียงพอสำหรับใช้ในการสนับสนุนหรือโต้แย้งประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานพระราชดำรัสใน การประชุมคณะกรรมการการศึกษา โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2528 ความตอนหนึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการท่องจำบทอาขยาน ดังนี้

“การท่องจำเป็นการลับสมองอยู่เสมอทำให้มีความจำดี การเลือกสิ่ง ที่ดีและมีประโยชน์ให้เด็กท่องจำจะเกิดประโยชน์กับเด็ก มากกว่าการให้ เด็กท่องจำข้อความไร้สาระจากโฆษณาต่าง ๆ เพราะธรรมชาติของเด็กจะ ช่างจดจำอยู่แล้ว ถ้าให้ท่องจำในสิ่งที่เป็นความรู้หรือเป็นประโยชน์ สามารถ นำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยครูอธิบายความหมายให้เข้าใจเสียก่อนก็จะ เป็นประโยชน์แก่เด็กเป็นอันมาก บทท่องจำทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองนั้น จะเป็นตัวอย่างให้เด็กนำไปใช้เพื่อการแต่งหนังสือต่อไป เด็กที่ท่องบท ร้อยกรองได้แล้ว ต่อไปจะสามารถแต่งบทร้อยกรองด้วยตนเองได้ เพราะ

คุ้นเคยและชินกับคำคล้องจอง นอกจากนี้ เด็กจะได้สำนวนภาษาที่ดีจาก บทท่องจำต่าง ๆ ด้วย...”

พระราชดำรัสข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการท่องจำบทอาขยานว่า การท่องจำบทอาขยานจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนเพราะบทอาขยานเป็นบทประพันธ์ที่มีคุณค่า ให้ความรู้ ข้อคิด และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ การท่องจำบทอาขยานส่งเสริมทำให้ ผู้เรียนเห็นตัวอย่างการใช้ภาษาที่ดี ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาให้ประณีต ต่อไป

นอกจากนี้ ธเนศ เวศร์ภาดา (2543) นักวรรณคดีศึกษาที่กล่าวถึงการท่องจำบทอาขยานว่า

“การท่องจำบทอาขยานย่อมมีประโยชน์ต่อผู้เรียน หากเป็นผู้ที่ใส่ใจ ในกาพย์กลอนเป็นทุนเดิม จะทำให้เขามีคลังข้อมูลนำไปคิดสานต่อหรือ สร้างสรรค์วรรณศิลป์ใหม่ให้เหมาะกับยุคสมัยของตนต่อไป หากเป็นผู้เรียน ทั่วไป การท่องจำบทอาขยานก็น่าจะเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างเสริมให้เขามี “หู” อันประณีตที่จะเลือกรับสารอันสุนทร ... โดยนัยนี้การท่องจำบทอาขยาน ในวรรณคดีไทย จึงไม่ใช่เรื่องไร้สาระ หากถือเป็นกระบวนการถ่ายทอดและ ส่งเสริมความรู้อันเกิดแต่ภูมิปัญญาซึ่งได้สร้างสมมาอย่างชาญฉลาดแล้ว ของคนโบราณ ให้มีชีวิตอยู่ในกระแสวัฒนธรรมปัจจุบัน”

การประมวลทัศนะของนักวิชาการเกี่ยวกับคุณค่าของบทอาขยาน จะเห็นได้ว่า บทอาขยานเป็นบทร้อยกรองที่มีคุณค่าทั้งทางด้านเนื้อหาและกลวิธีการประพันธ์ อีกทั้งการฝึก ท่องอาขยานยังเป็นการฝึกทักษะการท่องจำ เพื่อให้นักเรียนสามารถนำทักษะที่เกิดจาก การฝึกฝนนี้ไปใช้ประโยชน์ต่อไป ฉะนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนท่องจำบทอาขยาน จึงเป็นภาระหน้าที่สำคัญของครูเพื่อยังประโยชน์ดังที่กล่าวแล้วให้เกิดขึ้นในตัว of นักเรียน

สภาพการจัดการเรียนการสอนบทอาขยาน

ครูส่วนใหญ่จัดการเรียนการสอนบทอาขยานด้วยการ “สั่ง” หรือ “การมอบหมาย” ให้นักเรียนท่องจำบทอาขยาน โดยจัดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้และฝึกฝนการท่องจำใน

ห้องเรียนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูเชื่อว่านักเรียนคุ้นเคยกับการท่องจำบทอาขยานอยู่แล้วเพราะต้องทำทุกภาคเรียนตามตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง โดย “ลืม” คิดไปว่า การ “สั่ง” หรือ “มอบหมาย” ให้นักเรียนท่องอาขยานโดยไม่จัดการเรียนรู้ให้นักเรียนเข้าใจ “สาระสำคัญ” และเข้าถึง “ความงามทางวรรณศิลป์” ของบทอาขยานที่ท่อง ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ให้ความสนใจ และท่องตามคำสั่งของครูเพื่อให้ได้คะแนนเท่านั้น ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การท่องจำบทอาขยานจึงควรเน้นให้นักเรียนได้อ่านเพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาและคุณค่าทางวรรณศิลป์ก่อน แล้วจึงให้นักเรียนฝึกท่องจำบทอาขยาน

รูปแบบการสอนแบบเน้นความจำ

รูปแบบการสอนแบบเน้นความจำ (Memory model) พัฒนาขึ้นโดย Joyce, Weil and Calhoun (2009) มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 2 ประการ คือ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถจดจำเนื้อหาสาระที่เรียนได้ดี และเพื่อให้ผู้เรียนใช้กลวิธีการจำที่ได้ฝึกฝนไปประยุกต์ใช้ในการจดจำข้อมูล หรือสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

รูปแบบการเรียนการสอนแบบเน้นความจำเหมาะสำหรับรายวิชาหรือเนื้อหาที่มีสาระจำนวนมาก ผู้เรียนจำเป็นต้องจัดระบบการจำขึ้นเพื่อให้สามารถจดจำเนื้อหาเหล่านั้นได้ผ่านกระบวนการจำที่ตนเองพัฒนาขึ้น เพราะฉะนั้นผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าน่าจะสามารถนำรูปแบบการเรียนการสอนแบบเน้นความจำนี้มาประยุกต์ใช้กับการท่องจำบทอาขยานได้

รูปแบบการเรียนการสอนแบบเน้นความจำมีหลักการสำคัญ 6 ประการได้แก่

1. ความตระหนักรู้ (Awareness) การสังเกตอย่างมีจุดหมาย ทำให้บุคคลจดจำสิ่งนั้นได้ดี
2. การเชื่อมโยง (Association) การเชื่อมโยงสิ่งที่จะท่องจำกับความรู้อื่นหรือสิ่งที่เคยจำได้ ช่วยให้จดจำเรื่องที่เรียนรู้ใหม่ได้ดีขึ้น
3. ระบบการเชื่อมโยง (Link system) การจัดระบบการเชื่อมโยงภายในสมองของผู้เรียน กระตุ้นให้เกิดความจำอื่น ๆ ได้
4. การเชื่อมโยงที่น่าขบขัน (Ridiculous association) การเชื่อมโยงในลักษณะขบขันช่วยให้ผู้เรียนประทับใจ และจดจำได้นานยิ่งขึ้น

5. ระบบการใช้คำทดแทน (Compensation word) การเลือกใช้คำอื่นที่สอดคล้องกับประสบการณ์เดิมของตน เพื่อให้คำเหล่านั้นไปกระตุ้นให้สามารถจดจำเนื้อหาได้

6. การใช้คำสำคัญ (Keyword) การเลือกจำคำสำคัญบางคำ เพื่อช่วยให้คำเหล่านั้นไปกระตุ้นความจำส่วนอื่น

ทศนา แคมมณี (2553) ได้วิเคราะห์รูปแบบการเรียนการสอนแบบเน้นความจำ แล้วนำเสนอกระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบการสอนแบบเน้นความจำไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 การสังเกตหรือศึกษาสาระอย่างตั้งใจ ขั้นที่ 2 การสร้างความเชื่อมโยง ขั้นที่ 3 การใช้จินตนาการ และขั้นที่ 4 การฝึกใช้เทคนิคต่าง ๆ

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักการและขั้นการสอนของรูปแบบฯ สามารถนำมาออกแบบแผนการจัดการเรียนการสอน “บทพากย์เอราวัณ” ซึ่งเป็นบทอาชยานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ 3 คาบ โดยใช้เวลา 150 นาที เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่อง (1) ความหมายและความสำคัญของบทอาชยานและการท่องจำบทอาชยาน (2) การวิเคราะห์สาระสำคัญ ฉันทลักษณ์ และความงามทางวรรณศิลป์ของบทพากย์เอราวัณ (3) การฝึกอ่านออกเสียงและฝึกท่องจำบทอาชยาน

อินทรีชิตบิตเป็อนกายิน	หมื่อนองค้อมรินทร์
ทรงคชเอราวีณ	
ช้างนิรมิตฤทธิแรงแข็งขัน	เผือกพ่องผิวพรรณ
สี่สังข์สะอาดโอฬาร	
สามสิบสามเศียรโสภา	เศียรหนึ่งเจ็ดงา
ดั่งเพชรรัตนรูจี	
งาหนึ่งเจ็ดโบกขรณี	สระหนึ่งย่อมมี
เจ็ดกออุบลบันดาล	
กอหนึ่งเจ็ดดอกดวงมัลย์	ดอกหนึ่งแบ่งบาน
มีกลีบได้เจ็ดกลีบผกา	
กลีบหนึ่งมีเทพธิดา	เจ็ดองค์โสภา
แน่นน้อยลำพานงพาล	
นางหนึ่งย่อมมีบริวาร	อีกเจ็ดเขาวมัลย์
ล้วนรูปนิรมิตมารยา	
จับระบ้าร่าร้ายส่ายหา	ชำเลื่องหางตา
ทำที่ดั่งเทพอัปสร	
มีวิมานแก้วงามบวร	ทุกเทศกฤษุขร
ดั่งเวไชยันต์อมรินทร์	
เครื่องประดับแก้วโกมิน	ซ่องทางกระวิน
สร้อยสายชนกถักทอง	
ตาข่ายเพชรรัตนร้อยกรอง	ผ้าทิพย์ปกตระพอง
ห้อยพู่ทุกหูคชสาร	

“บทพากย์เอราวีณ” บทอาชยานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตาราง 1 กิจกรรมการเรียนการสอนที่ประยุกต์จากหลักการของรูปแบบการเรียนการสอนแบบเน้นความจำ

หลักการของรูปแบบ	ขั้นการสอน	แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	ขั้นตอนการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้
1. ความตระหนักรู้ การสังเกต อย่างมีจุดหมาย ทำให้บุคคลจดจำสิ่งนั้นได้ดี	ขั้นที่ 1 การสังเกตหรือศึกษาสาระอย่างตั้งใจ	<ul style="list-style-type: none"> นักเรียนสังเกตชื่อของบทธาขยาน และคาถาเดาเนื้อหา เพื่อเตรียมตัววิเคราะห์สาระสำคัญของอาขยาน นักเรียนฝึกอ่านออกเสียงให้ถูกต้องด้วยความใส่ใจและระมัดระวัง 	<ol style="list-style-type: none"> ครูเปิดคลิปวีดิทัศน์เกี่ยวกับพิพิธภัณฑชาวมุขให้นักเรียนดู จากนั้นนำเสนอทบทวนอภิปรายเกี่ยวกับประเด็นเรื่องชาวมุข เพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่บทธาขยานบทธาขยานชาวมุข ครูแสดงภาพชาวมุขให้นักเรียนดู จากนั้นให้นักเรียนระบุลักษณะของชาวมุขที่แตกต่างจากชาวมุขธรรมดา ครูให้นักเรียนอ่านออกเสียงอาขยานบทธาขยานชาวมุขตามครู จากนั้นให้ฝึกอ่านด้วยตนเอง หากผิดพลาดครูแก้ไข และให้ข้อเสนอแนะ
2. การเชื่อมโยง การเชื่อมโยงสิ่งที่ท่องจำกับความรู้เดิมหรือสิ่งที่เคยจำได้ ช่วยให้จดจำเรื่องที่เรียนรู้ใหม่ได้ดีขึ้น	ขั้นที่ 2 การสร้างความเชื่อมโยง	<ul style="list-style-type: none"> นักเรียนถอดฉันทลักษณ์ของบทธาขยาน โดยสังเกตตำแหน่งการรับ-ส่งสัมผัสในบทธาขยาน (อาจใช้วิธีการขีดเส้นใต้หรือปากกาเน้นข้อความเพื่อให้เห็นชัดเจนและจำได้) นักเรียนเชื่อมโยงฉันทลักษณ์ของอาขยานกับฉันทลักษณ์ที่เคยเรียน นักเรียนถอดคำประพันธ์และวิเคราะห์สาระสำคัญและแง่คิดที่สามารถนำไปปรับใช้ได้ นักเรียนฝึกอ่านบทอาขยานเป็นท่วงทำนองอย่างตั้งใจ ถูกต้องตามอักขรวิธี แล้วจึงฝึกการอ่านเป็นทำนองเสนาะ เพื่อให้เห็นความงามทางวรรณศิลป์ 	<ol style="list-style-type: none"> นักเรียนเลือกอาขยาน 2 บทเพื่อฝึกวิเคราะห์แผนผัง ฉันทลักษณ์ โดยเขียนแผนผังบนกระดาน เชื่อมโยงกับความรู้เดิมเกี่ยวกับคำคล้องจอง คำรับ-ส่งสัมผัส นักเรียนอธิบายแผนผังทั้งในด้านคณะ สัมผัส และทำเครื่องหมายเพื่อจดจำสัมผัสให้แม่นยำยิ่งขึ้น ครูสาธิตการอ่านออกเสียงบทอาขยานเป็นทำนองเสนาะ จากนั้นให้นักเรียนฝึกอ่านโดยครูเป็นผู้แนะนำ ครูให้นักเรียนถอดความบทธาขยาน แล้วอธิบายเนื้อหาของบทธาขยานเพื่อให้เข้าใจบทธาขยานอย่างชัดเจน และเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามในส่วนที่ยังไม่เข้าใจ ครูและนักเรียนร่วมกันวิเคราะห์กลวิธีการประพันธ์

ตาราง 1 (ต่อ) กิจกรรมการเรียนการสอนที่ประยุกต์จากหลักการของรูปแบบการเรียนการสอนแบบเน้น
ความจำ

หลักการของ รูปแบบฯ	ชั้นการสอน	แนวทางการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน	ขั้นตอนการจัดกิจกรรมตาม แผนการจัดการเรียนรู้
		<ul style="list-style-type: none"> • นักเรียนฝึกวิเคราะห์ กลวิธีการประพันธ์ที่แสดง วรรณศิลป์ของบทอาขยาน • นักเรียนคิดเชื่อมโยงถึงคำ ที่รับและส่งสัมผัส ในระหว่าง ที่ท่องจำบทอาขยาน โดย ใช้ประโยชน์จากแผนผัง ฉันทลักษณ์ โดยครูเป็นคน กระตุ้นให้นักเรียน “รู้คิด” ว่า นักเรียนเชื่อมโยงเนื้อหาที่ เรียนวันนี้กับอะไรที่เคยเรียน แล้ว เช่น การท่องอาขยาน ที่ผ่านมา ทำไมยาก หรือ เบื่อ แล้วฝึกให้นักเรียนเชื่อมโยง ทำนองกับคำที่ปรากฏใน แต่ละวรรค แล้วเพิ่มการท่อง ให้ได้ทีละวรรคทีละบท 	
3. ระบบ การเชื่อมโยง ระบบการ เชื่อมโยง ภายในสมอง ของผู้เรียน กระตุ้นให้ เกิดความ จำอื่น ๆ ได้	ชั้นที่ 3 การใช้ จินตนาการ	• นักเรียนวาดภาพ / คั่นคว่ำ ภาพ ประกอบตามเนื้อหา ของบทอาขยาน	9. ครูให้นักเรียนจับคู่กันวาดภาพข้าง เอราวัณตามจินตนาการโดยอาศัยข้อมูล จากบทอาขยาน 10.ครูแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มวาดภาพส่วน ประกอบของข้างเอราวัณ แล้วนำเสนอ บนกระดาน ดังนี้ เสิร์ง งาม สระบัว กอ บัว ดอกบัว กลีบบัว เทพธิดา บริวารของ เทพธิดา และ วิมานบนเศียรข้าง

ตาราง 1 (ต่อ) กิจกรรมการเรียนการสอนที่ประยุกต์จากหลักการของรูปแบบการเรียนการสอนแบบเน้นความจำ

หลักการของรูปแบบฯ	ชั้นการสอน	แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	ขั้นตอนการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้
4. การเชื่อมโยงที่นำขบขัน การเชื่อมโยงในลักษณะขบขัน ช่วยให้ผู้เรียนประทับใจ และจดจำได้นานยิ่งขึ้น	ชั้นที่ 4 การฝึกใช้เทคนิคต่าง ๆ	<ul style="list-style-type: none"> นักเรียนเชื่อมโยงบทอาขยานเข้ากับประสบการณ์เดิมที่นำขบขัน น่าประทับใจ เพื่อให้สามารถจดจำได้ดีขึ้น 	11. นักเรียนฝึกฝนการท่องจำบทอาขยานโดยใช้เทคนิคการจำที่ได้เรียนมา คือ การจำตำแหน่งคำรับส่งสัมผัส การจำจากภาพวาด การจำจากคำศัพท์สำคัญ การจำเป็นเรื่องราวตามลำดับ เป็นต้น จากนั้นให้นักเรียนจับคู่กันแล้วฝึกท่องเป็นคู่หรือ ฝึกท่องเป็นกลุ่ม หรือ เดี่ยว แล้ว
5. ระบบการใช้คำทดแทน การเลือกใช้คำอื่นที่สอดคล้องกับประสบการณ์เดิมของตน เพื่อให้คำเหล่านั้นไปกระตุ้นให้สามารถจดจำเนื้อหาได้		<ul style="list-style-type: none"> นักเรียนสร้างคำทดแทนเป็นระยะในบทอาขยาน เพื่อช่วยให้จำได้ง่ายขึ้น คำทดแทนนั้นอาจสร้างขึ้นจากภาพวาดในหลักการข้อ 3 ก็ได้ 	แต่ความสมัครใจ จนกระทั่งนักเรียนมั่นใจว่าสามารถจดจำและท่องบทอาขยานได้อย่างถูกต้อง คล่องแคล่ว 12. ครูให้นักเรียนทำใบงาน “ท่องจำอาขยาน ขัษขานทำนองไทย” โดยเติมคำในช่องว่างที่ขาดหายไป โดยคำที่หายไปเป็นคำสำคัญ เช่น คำรับ-ส่งสัมผัส คำที่แสดงส่วนประกอบสำคัญของช้างเอราวัณ เป็นต้น
6. การใช้คำสำคัญ การเลือกจำคำสำคัญบางคำ เพื่อช่วยให้คำเหล่านั้นไปกระตุ้นความจำส่วนอื่น		<ul style="list-style-type: none"> นักเรียนฝึกทำเช่นเดียวกับหลักการข้อ 5 เพื่อส่งเสริมความสามารถในการท่องจำบทอาขยาน 	13. นักเรียนคัดลายมือบทอาขยาน บทพากย์เอราวัณ ด้วยตัวบรรจงครึ่งบรรทัดให้สวยงาม 14. ครูกำหนดให้นักเรียนทดสอบการท่องจำบทอาขยานรายบุคคลภายในเวลา 1 เดือน

ผลการประยุกต์ใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบเน้นความจำในการท่องจำบทอาขยานพบว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในฉันทลักษณ์ และเนื้อหาบทอาขยาน ตลอดจนสามารถท่องจำบทอาขยานภายในเวลาที่กำหนดให้ได้

บทสรุป

การท่องจำเป็นขั้นตอนสำคัญในการสะสมข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในโอกาสอันเหมาะสม นักเรียนจะสามารถจดจำเนื้อหาได้ดีหากข้อมูลนั้น “มีความหมาย” บทอาขยานซึ่งเป็นบท ร้อยกรองภาษาไทยที่มีความเฉพาะเจาะจง และมีคุณค่า หากครูมิได้สร้างความเข้าใจและทำให้นักเรียนประจักษ์ในคุณค่า การเรียนรู้ก็คงเกิดขึ้นได้ยาก ทั้งนี้ครูมิได้มีหน้าที่เพียงมอบหมายให้นักเรียนท่องจำบทอาขยานเท่านั้น หากแต่ครูยังต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเข้าใจ เนื้อหา และคุณค่าที่แท้จริงของบทอาขยาน ตลอดจนเสนอแนะกลวิธีการจำบทอาขยานเพื่อให้นักเรียนทดลองใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรูปแบบการสอนแบบเน้นความจำน่าจะเป็นทางเลือกหนึ่งในการส่งเสริมความสามารถในการจำได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญนักเรียนจะได้เรียนรู้กลวิธีการจำของตนเอง เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการจำข้อมูลอื่นต่อไป

อนึ่ง การท่องจำบทอาขยานถือเป็นการสืบสานคุณค่าทางภาษาไทยเกี่ยวกับ ฉันทลักษณ์ที่เป็นแบบฉบับของไทยอันเป็นอัจฉริยลักษณ์ทางภาษา ตลอดจนเนื้อหา ข้อคิด ค่านิยมที่ส่งผ่านมาจากเนื้อหาของบทอาขยาน และการท่องจำบทอาขยานยังถือเป็นการ สืบทอดคุณค่าภาษาไทยอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่งของชาติไทยจากรุ่นสู่รุ่น เพื่อเป็นเครื่องหมายแห่งความเรื่องปัญญาของชาติที่สามารถสร้างสรรค์วรรณคดีขึ้นจากภาษาแม่ของตน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กฤษณา คงทน. (2548). *บทอาขยานภาษาไทยระดับประถมศึกษา: ลักษณะทางจริยธรรมและ กลวิธีนำเสนอ* (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ จังหวัดบุรีรัมย์). มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์, กรุงเทพมหานคร.

ทิตนา แคมมณี. (2553). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มี ประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธเนศ เวศร์ภาดา. (2543). *ทะเลปัญญา*. กรุงเทพมหานคร: ศยาม.

- พระมหาลำดวน วรปัญญา. (2549). *การศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในบทอาขยาน* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554*. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- อัปสร สุวรรณรอด. (2544). *คุณค่าในบทอาขยานภาษาไทยระดับประถมศึกษา* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- อำนาจใจหวัง. (2545). *คุณค่าในบทอาขยานภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

ภาษาอังกฤษ

- Joyce, B., Weil, M., & Calhoun, E. (2009). *Models of teaching* (8th ed.). Boston, MA: Pearson.